

На основу члана 10. став 1, члана 44. став 5, члана 46. став 3. и члана 49. став 4. Закона о дигиталној имовини („Службени гласник РС“, бр. 153/2020) и члана 18. став 1. тачка 3) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), гувернер Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У О СПРЕЧАВАЊУ ЗЛОУПОТРЕБА НА ТРЖИШТУ ВИРТУЕЛНИХ ВАЛУТА

Уводна одредба

1. Овом одлуком уређује се спречавање злоупотреба на тржишту виртуелних валута као врсте дигиталне имовине (у даљем тексту: виртуелне валуте), а нарочито:

1) обавезе издаваоца виртуелних валута у вези с начином објављивања инсајдерских информација које се непосредно на њега односе;

2) чињенице које издавалац виртуелних валута треба да узме у обзир при доношењу одлуке о објављивању инсајдерских информација које се непосредно на њега односе;

3) ближе околности које могу указивати на постојање оправданог интереса да издавалац виртуелних валута одложи јавно објављивање инсајдерских информација које се непосредно на њега односе, као и мере и решења које је овај издавалац обавезан да спроведе ради обезбеђивања поверљивости инсајдерских информација;

4) ближи поступци који се могу сматрати манипулацијама на тржишту виртуелних валута и обавезе пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама ради спречавања и откривања тих манипулација.

Злоупотребе на тржишту виртуелних валута (у даљем тексту: злоупотребе на тржишту) у смислу ове одлуке односе се на активности у вези с виртуелним валутама које су укључене у трговање на платформи за трговање виртуелним валутама, односно за које је одобрено објављивање белог папира или накнадног белог папира, у складу са Законом о дигиталној имовини (у даљем тексту: Закон).

Значење појединих појмова

2. Поједини појмови, у смислу ове одлуке, имају следећа значења:

1) *издавалац* означава домаће или страно правно лице, предузетника и физичко лице које је издало виртуелну валуту у Републици Србији;

2) *пружалац услуга* означава пружаоца услуга повезаних с дигиталном имовином у делу пословања који се односи на виртуелне валуте, а који има дозволу Народне банке Србије за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама;

3) *инсајдерске информације* су информације о тачно одређеним чињеницама које нису јавно објављене, односе се директно или индиректно на једног или више издавалаца или на једну или више врста виртуелних валута, а које би, да су јавно објављене, вероватно имале значајан утицај на цену те виртуелне валуте, при чему су ове информације ближе дефинисане чланом 39. Закона.

Начин објављивања инсајдерских информација

3. Издавалац је обавезан да без одлагања обавести јавност о инсајдерској информацији која се непосредно односи на тог издаваоца – одмах по сазнању за ту информацију.

Издавалац је обавезан да јавност обавести о инсајдерској информацији на начин који омогућава брз приступ тој информацији и могућност потпуне, тачне и правовремене оцене те информације, при чему није дозвољено да обавештава јавност о инсајдерској информацији на начин који би могао да доведе јавност у заблуду.

Издавалац је обавезан да на својој интернет презентацији, постављањем приступног линка ка инсајдерским информацијама на почетној страници те презентације, објави све инсајдерске информације које је обавезан да јавно објављује и обавезан је да те информације учини доступним најмање пет година од дана објављивања.

Издавалац је обавезан да објави сваку значајну промену објављених инсајдерских информација, одмах након што је до те промене дошло, на исти начин на који је објављена изворна информација.

Сматра се да је издавалац обавестио јавност о инсајдерској информацији даном објављивања те информације на интернет презентацији издаваоца, у складу са ст. 3. и 4. ове тачке.

Доношење одлуке о објављивању инсајдерске информације

4. Приликом процене да ли је у конкретном случају реч о инсајдерској информацији, односно при доношењу одлуке о објављивању инсајдерске

информације, издавалац треба да размотри да ли је реч о тачно одређеним чињеницама којима се указује на низ околности које постоје или за које се разумно може очекивати да ће постојати, или на догађај који се догодио или се разумно може очекивати да ће се догодити, ако су те чињенице довољно специфичне да омогуће закључивање о могућем утицају тог низа околности или догађаја на цену виртуелне валуте.

5. При доношењу одлуке о објављивању инсајдерске информације, издавалац треба да узме у обзир чињенице које се непосредно на њега односе, а нарочито:

- 1) активности које се односе на капитал издаваоца, укључујући доношење одлуке о повећању или смањењу основног капитала;
- 2) активности које се односе на куповину или продају акција, удела или друге значајније имовине, односно на њихово стицање или отуђење без накнаде;
- 3) активности које се односе на издавање виртуелних валута и/или дигиталних токена;
- 4) активности које се односе на издавање дужничких хартија од вредности и/или вараната, као и друге облике задуживања (нпр. узимање кредита);
- 5) подношење предлога за покретање стечајног/ликвидационог поступка или отварање стечајног/ликвидационог поступка или брисање из одговарајућег регистра или доношење одлуке о престанку обављања активности;
- 6) материјално значајне правне спорове;
- 7) раскид битног финансијског уговора, укључујући раскид уговора о кредиту или укидање кредитне линије;
- 8) несолвентност значајних дужника;
- 9) значајне промене у вредности имовине;
- 10) упис хипотеке или регистрацију залогa на имовини;
- 11) физичко уништење неосигураних добара;
- 12) значајно смањење или повећање вредности финансијских инструмената у портфолију;
- 13) значајно смањење или повећање вредности виртуелних валута и/или дигиталних токена у портфолију;
- 14) релевантне промене у инвестиционој политици издаваоца;
- 15) смањење вредности патената или права или нематеријалне имовине због тржишних иновација;
- 16) примање и испостављање понуда за куповину релевантне имовине (нпр. материјалне и нематеријалне имовине значајне за обављање послова издаваоца);
- 17) увођење нових производа, услуга или процеса пословања;
- 18) промену пословне делатности, односно претежне делатности;

- 19) промене пословних процеса у вези с делатношћу издаваоца;
- 20) промене пословног имена или седишта, односно места обављања пословних активности или промене у организационој структури издаваоца;
- 21) промену правне форме издаваоца;
- 22) статусне промене издаваоца;
- 23) промене ревизора, односно било коју другу информацију која се односи на ревизију код издаваоца (ако постоји);
- 24) значајне промене у планираној заради или губицима;
- 25) случајеве загађивања животне средине услед активности издаваоца;
- 26) друге релевантне чињенице које утичу на доношење одлуке о објављивању инсајдерских информација.

6. Обавеза издаваоца у погледу објављивања инсајдерских информација у складу са овом одлуком постоји и у вези са одређеним чињеницама, односно подацима и околностима који се односе на издаваоца а које објављују трећа лица, укључујући следеће:

- 1) статистичке и друге референтне податке које објављују јавне и друге званичне или регистроване институције (нпр. кретање каматних стопа, цена и других релевантних података који се односе на послове које обавља издавалац, кретање цена или обима понуде и тражње валута, хартија од вредности и других инструмената на берзи а које се налазе у портфолију издаваоца и др.);
- 2) предстојећа објављивања извештаја агенција који се односе на бонитет/рејтинг издаваоца или његових финансијских инструмената;
- 3) препоруке и друге информације које се односе на улагање у виртуелне валуте, односно на њихову вредност или трговање тим валутама;
- 4) измене релевантних прописа, укључујући пореске прописе, прописе којима се уређује дигитална имовина, прописе којима се уређује пословање привредног сектора коме припада издавалац и др.;
- 5) одлуке пружаоца услуга које се односе на управљање платформом за трговање виртуелним валутама;
- 6) промене у начину трговања виртуелним валутама.

Одлагање објављивања инсајдерских информација

7. Издавалац може на своју одговорност да одложи јавно објављивање инсајдерске информације ако су кумулативно испуњени следећи услови:

- 1) објављивање инсајдерске информације без одлагања довело би до повреде оправданих интереса издаваоца;
- 2) одлагање објављивања инсајдерске информације не доводи јавност у заблуду;
- 3) издавалац је предузео мере да обезбеди поверљивост те информације и располаже одговарајућим механизмима за то.

8. Околности које могу посебно указивати на постојање оправданог интереса издаваоца да на своју одговорност одложи јавно објављивање инсајдерске информације су следеће:

- 1) јавно објављивање инсајдерске информације могло би неповољно да утиче на преговарачку позицију издаваоца у преговорима, а одлагање објављивања не би, према расположивим информацијама, ни на који начин могло да нанесе штету другој страни у тим преговорима, односно трећим лицима;
- 2) управа издаваоца донела је одлуке или закључила уговоре за чије је ступање на снагу неопходно одобрење неког другог органа издаваоца, а јавно објављивање инсајдерске информације пре тог одобрења, заједно са истовременом објавом да се на одобрење још чека, угрозило би тачну процену јавности о тој информацији;
- 3) предузете су активности ради укључивања (листирања) издатих виртуелних валута на платформи за трговање виртуелним валутама.

9. Ако по испуњењу услова из тачке 7. ове одлуке издавалац одлучи да одложи јавно објављивање инсајдерске информације – дужан је да о томе без одлагања обавести Народну банку Србије.

Када престану да постоје услови за одлагање јавног објављивања инсајдерске информације која и даље има статус инсајдерске информације, издавалац је дужан да ту информацију објави у складу са Законом и овом одлуком.

Обезбеђивање поверљивости инсајдерских информација

10. Издавалац је дужан да, ради обезбеђивања поверљивости инсајдерске информације, контролише приступ тој информацији, а нарочито да:

- 1) предузме ефикасне мере за спречавање приступа инсајдерској информацији лицима којима та информација није потребна за обављање њихових послова или функција код издаваоца;

2) уведе потребне мере како би обезбедио да свако лице које има приступ инсајдерској информацији испуњава све прописане обавезе у погледу чувања поверљивости те информације и да је упознато са санкцијама утврђеним за случај злоупотребе или противправног чињења доступним те информације;

3) уведе мере које омогућавају јавно објављивање инсајдерске информације без одлагања у случају да издавалац није могао да обезбеди поверљивост те инсајдерске информације.

11. Издавалац је дужан да састави списак запослених и других лица која су код њега радно ангажована и имају право да редовно или повремено приступају инсајдерским информацијама.

Издавалац је дужан да редовно ажурира списак из става 1. ове тачке и да га достави Народној банци Србије на њен захтев, као и да тај списак чува најмање пет година након што је састављен, односно ажуриран.

Списак из става 1. ове тачке садржи нарочито следеће податке: име и презиме, јединствени матични број грађана, адресу пребивалишта, односно боравишта лица из тог става, основ по коме то лице има право приступа инсајдерским информацијама, као и датум и време када је стекло то право, те датум када је тај списак састављен, односно ажуриран.

Издавалац је дужан да одмах ажурира списак из става 1. ове тачке када дође до промене основа по ком се неко лице налази на том списку или до промене других података које тај списак садржи, укључујући упис нових лица и брисање лица која се налазе на њему.

Издавалац је дужан да предузме потребне мере да свако лице са списка из става 1. ове тачке буде упознато с прописима и унутрашњим актом издаваоца који се односе на дужности тог лица у погледу поступања са инсајдерским информацијама, као и да буде упознато са санкцијама утврђеним за случај злоупотребе или противправног чињења доступним инсајдерске информације.

12. Издавалац је дужан да својим унутрашњим актом утврди мере и процедуре ради испуњавања обавеза из тач. 10. и 11. ове одлуке.

Манипулације на тржишту виртуелних валута

13. Радње и поступци који се сматрају манипулацијама на тржишту виртуелних валута у смислу члана 49. став 1. Закона (у даљем тексту: манипулације на тржишту), нарочито обухватају:

1) активности једног или више лица која делују заједнички како би обезбедила доминантан положај у понуди или тражњи виртуелних валута који за резултат има директно или индиректно намештање куповних или продајних цена или стварање других непоштених услова трговања;

2) куповину или продају виртуелних валута на почетку или пред крај трговачког дана, која има или би могла имати обмањујући утицај на инвеститоре који доносе одлуке на основу објављених цена, укључујући почетне цене или цене на затварању;

3) искоришћавање повременог или редовног приступа традиционалним или електронским медијима изношењем мишљења о виртуелној валути или индиректно о издаваоцу, и то тако што је то лице претходно заузело позицију у односу на ту виртуелну валуту и остваривало корист након утицаја које је изношење мишљења имало на цену те виртуелне валуте, а да истовремено јавности није објавило постојање сукоба интереса на одговарајући и ефикасан начин.

14. Приликом процене да ли одређене радње и поступци у конкретном случају представљају манипулације на тржишту, посебно се узимају у обзир следеће околности:

1) да ли и у којој мери дати налози за трговање или извршене трансакције представљају значајан део дневног обима трансакција с виртуелном валутом, посебно када те активности доводе до значајне промене цене те виртуелне валуте;

2) у којој мери налози за трговање које су издала лица са значајном куповном или продајном позицијом у односу на виртуелну валуту, или трансакције које су та лица извршила, доводе до значајних промена цене те виртуелне валуте;

3) да ли се трансакције с виртуелном валутом обављају између лица која имају истог стварног власника или лица која контролише исто лице или су део исте групе друштва или су на други начин повезана имовинским, управљачким или другим сличним везама;

4) у којој мери дати налози за трговање или извршене трансакције обухватају измену позиција на страни понуде и тражње, односно куповине и продаје у кратком периоду и представљају значајан део дневног обима трговања виртуелном валутом, те да ли би ти налози и те трансакције могли бити повезани са значајним променама цене те виртуелне валуте;

5) у којој су мери дати налози за трговање или извршене трансакције који су били концентрисани у оквиру кратког периода током дневног трговања довели до промене цене валуте, која је услед тога променила смер кретања;

6) у којој мери дати налози за трговање који су повучени пре него што су извршени мењају приказ најбољих цена понуде или тражње

виртуелне валуте или приказ дубине тржишта виртуелне валуте (обим трговања, ликвидност и сл.) који су видљиви учесницима на тржишту;

7) у којој мери се налози за трговање дају или трансакције извршавају у специфичном времену или око специфичног времена у којем се израчунавају референтне цене и врше друга израчунавања, што доводи до промене цена које имају утицај на референтне цене и/или на та израчунавања;

8) да ли датим налозима у вези с виртуелним валутама или извршеним трансакцијама претходи или након њих следи ширење неистинитих, лажних или обмањујућих информација од лица која су дала те налоге или извршила те трансакције, или од лица која су с њима повезана;

9) да ли налоге у вези с виртуелним валутама дају или трансакције извршавају лица која, пре или након што дају налог или изврше трансакцију, дистрибуирају анализе и друге информације у вези са истраживањем тржишта или препоруке за улагање које су нетачне, пристрасне или очигледно под утицајем материјалних интереса, било непосредно, било посредством лица која су с њима повезана.

Обавезе пружаоца услуга

15. Пружалац услуга дужан је да:

1) успостави и одржава мере, системе и процедуре којима се обезбеђује ефикасно праћење примљених налога и трансакција у вези с виртуелним валутама ради спречавања и откривања манипулација на тржишту;

2) без одлагања Народној банци Србије доставља обавештења о сумњивим налозима и трансакцијама у вези с виртуелним валутама.

Пружалац услуга дужан је да обезбеди да мере, системи и процедуре из става 1. одредба под 1) ове тачке омогуће појединачну и упоредну анализу свих примљених и извршених налога, као и закључених и извршених трансакција, ради откривања околности које указују на могуће манипулације на тржишту или на покушај тих манипулација.

16. Пружалац услуга дужан је да без одлагања обавести Народну банку Србије о случајевима за које, на основу података који су му доступни, оправдано сумња да представљају злоупотребе на тржишту у смислу Закона и ове одлуке.

Обавештење из става 1. ове тачке, које може поднети руководилац или друго лице код пружаоца услуга (у даљем тексту: подносилац обавештења), нарочито садржи следеће:

- 1) податке о подносиоцу обавештења;
- 2) податке о налогу/трансакцији;
- 3) разлоге за сумњу на злоупотребу на тржишту;
- 4) податке о идентитету лица које се пријављује;
- 5) друге информације које подносилац обавештења сматра релевантним;
- 6) датум сачињавања обавештења;
- 7) потпис подносиоца обавештења.

17. Народна банка Србије без одлагања проверава наводе из примљених обавештења из тачке 16. ове одлуке и, у зависности од налаза те провере, може покренути поступак надзора над пословањем субјекта надзора у вези с радњама и поступцима за које се оправдано сумња да представљају злоупотребе на тржишту.

На поступак надзора и предузимање мера према субјекту надзора из става 1. ове тачке примењују се одредбе одлуке којом се уређују ближи услови и начин вршења надзора над пружаоцем услуга повезаних с виртуелним валутама и издаваоцем и имаоцем виртуелних валута, као и ближи услови и начин предузимања мера према тим лицима.

Завршна одредба

18. Ова одлука објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије“ и ступа на снагу 29. јуна 2021. године.

О. бр. 14
25. јуна 2021. године
Београд

Г у в е р н е р
Народне банке Србије

Др Јоргованка Табаковић, с.р.